

TEZĂUR LITURGIC
16 IANUARIE
SF. IUSTIN POPOVICI

VIATA
SF. CUVIOS
ROMIL
DE LA
RAVANIȚA

BELGRAD, 1972

Архимандрит ЈУСТИН Поповић ЖИТИЈА СВЕТИХ

16. ЈАНУАР

ЖИТИЈЕ НОВОЈАВЉЕНОГ ПРЕПОДОБНОГ

ОЦА НАШЕГ РОМИЛА РАВАНИЧКОГ[13]

Ништа тако није својствено ни толиког труда достојно љубитељима добрих ствари као записивање подвига и борби оних који су преподобно и богољубиво проживели овај живот, и излагање њиховог живота с циљем да служи као подстрек на ревност и подражавање потомству. Јер нама људима је својствено, а особито онима који чувају у себи неповређену Боголикост и који имају здраво око душе, да се присно односимо према свему што је честито и достојно хвале и да желимо да то и ми стекнемо. Отуда је добро очима душе размотрити подвиге сјајних мужева и подвижника врлине и поцрпсти отуда корист за себе. Јер кад се изложе и размотре те ствари достојне хвале, онда се оне показују да су достојне идења за њима и достојне љубави. Притом оне своје гледаоце и слушаоце подстрекавају да се старају да их и они задобију, од чега наравно бива

велика корист.

Но та корист бива не светитељу, чије подвиге излажемо, него нама самима. Отуда и ја, ништавни Григорије, ученик овог светитеља, дадох се на овај подвиг да опишем његово житије и подвиге, не ради неке његове славе, – јер, каква је слава и похвала од нас потребна ономе који се с правом удостојио славе и хвале од Бога! – него да се и кроз ово прослави Бог, давалац добара, и да се слушаоци угледају на врлине светога, покретани ревношћу као неким подстрекачем да достигну до исте висине врлина. Јер као што је неко рекао, казивање о врлинама прослављених мужева уноси у душе слушалаца као неки жалац који их покреће на ревновање, ствар која је особито потребна за ова наша последња времена у којима је сасвим пренебрегнуто живљење по Богу. Зато су, као што је то познато онима који су одгајени у заповестима Божјим, већма достојни похвале они који сада у ова времена траже Бога, него они који су то чинили у пређашња времена. Ово се види очигледно из речи које је Господ казао светом и великом Пахомију, када је овај преподобни, један од највећих подвижника, у недоумици тражио од Бога да дозна шта ће бити са његовим духовним семеном, тј. са његовом духовном децом – монасима, и у каквом ће се

стању налазити монаштво после њега и шта ће се збивати са онима који дођу после њега, и говорио: „Сети се, Господе, да си ми обећао да моје духовно семе неће нестати до краја века“. На те речи он је од самог Господа чуо између осталог и ово: „Не бој се, корен твог духовног семена неће нестати до века; и оно мало њих који ће се у то време спасавати, због велике таме и немара тадашњег, биће већи од садашњих највећих подвижника Јер ови сада, имајући тебе пред очима као светилника, подвизавају се у врлинама уз помоћ те твоје светлости. Они пак који ће доћи после њих, налазиће се у мраку, немајући никога да их води путем истине, ако се буду добровољно и са добром намером удаљавали од злоће и лажи и држали ре правде, – заиста ти кажем да ће и они стећи оно исто спасење са овима који се сада најстрожије и најбеспрекорније подвизавају“. Све ово пак рекох само узгред, да би се показала богољубивост овог преподобног оца, као што ће се видети из многих његових подвига и врлина по Богу, које ћемо даље по реду јасно изложити.

Прво дакле треба рећи, као што је то обичај, нешто о отадбини и о телесним родитељима овог дивног међу подвижницима и истинског слуге Божјег Ромила. Родио се овај свети у славном

граду Видину. Родитељи му беху обоје благочестиви и бојаху се Бога. Не беху много богати, али су имали онолико колико је њима било потребно и за раздавање сиромашнима. Отац му је био пореклом Грк, а мајка Бугарка. Од ових дакле блажених супружника рађа се ово добро дете, којег је Бог унапред предвидео да ће заблистати у врлинама. На Св. Крштењу му родители дадоше име Рајко, и они га одгајише и васпиташе у науци и закону Господњем. Заједно са напредовањем његовог телесног раста током времена пројављивала се и благодат Духа Светог у њему, особито приликом разних питања и одговора из божанских Писама при разговору са људима. Пошто није требало да тако добро дете буде лишено божанског образовања и науке, родитељи га поверише некоме учитељу да га поучава. Учећи се код тог учитеља као што треба, он је за кратко време превазишао све ученике старије од себе. Осим тога он их је још и поучавао да се не баве обичним дечјим играма и неразумним забавама, јер са младошћу обично иде неразумност, а са неразумношћу пропаст. „Зато треба, мили моји, говораше он њима, да седите код својих кућа и да се ревносно и пажљиво занимате својим лекцијама и учите их“. Због тога су га хвалили сви и величали. Но нису се само његови вршњаци и саученици

дивили старачкој мудрости детета Рајка, него му се дивео и сам њихов учитељ због његове тако преране разборитости и побожности, а такође и многи други житељи тога града, који су међусобно препричавали разборитост и мудрост овог детета. Његови родитељи, као и сваки други телесни родитељи, не знајући за младићеву велику богољубивост и оданост Богу, хтедоше да га ожене, и то му саопштише. Он пак није хтео ни да чује за то, јер је у себи био одлучио да се удаљи од светске вреве и да се ода монашком животу. А и како сумогли родитељи да убеди овога љубитеља чистоте и да га одврате од љубави к Богу, кад је њега и сама благодат Божја потпомагала!

Међутим, родитељи његови намислише да га и без његове воље натерају да их послуша. Чувши за то он, свом душом жељан вечних и непропадљивих богатстава, тајно напусти свој родни крај и дође у Загору, у град звани Трново, и ступи у један од тамошњих манастира, који се називаше по Мајци Божјој Одигитрији.

Настојатељ манастира, по обичају, запита овог светог младића: „Одакле си, чедо, и како си овамо дошао?“ Рајко му исприча све подробно о себи, па на крају додаде: „Дошао сам овде желећи да постанем монах“. Настојатељ га с радошћу прими, и постригавши га даде му име

Роман. Из кратког разговора са Романом, проницљиви игуман осети Романову велику побожност и беспоговорну послушност, па га одреди за црквењака. На том послушању Роман служаше једно извесно време, а настојатељ се радоваше видећи његово свакодневно старање о благољепију храма, као и његово добро понашање и смирење. Јер преподобни Роман беше заиста смирен и скроман као нико други, и одељом и понашањем и владањем, и то ће ми посведочити и сви они који га од почетка знају. Штавише, и сам поглед на њега откривао је дубоку смиреност која обитаваше у његовој души. Са таквим смирењем у души, да ли је он имао и љубав према ближњему? Разуме се, имао је. Он је ту врлину потпуно стекао милостивошћу: раздавао је другима и оно што је њему самом било најпотребније, радујући се већма да даје него да прима (ср. Д.Ап. 20, 35). Што се пак тиче духовног раздавања, ниједна реч не може описати какав је он био у саветима и поукама другим својим саподвижницима и особито почетницима; јер он имађаше милостивост божанску. Исто тако дар умиљења који он имађаше и обиље суза његових, немогуће је исказати, нити га изједначити у томе са неким другим. На њему се испуњавала она пророчка реч, која каже: „Омићу сваке ноћи

постељу моју, и сузама мојим поквасићу узглавље моје“ (Пс. 6, 7). И опет: „Сузе моје постадоше ми даноноћни хлеб“ (Пс. 41, 4). Но да се вратимо на наше казивање.

Док се настојатељ радовао и веселио његовој послушности и усрђу и добром владању, дотле је на њега наваљивала помисао и жеља да одмах напусти светски метеж и да се настани далеко од света у неком пустом месту, као нека пустинољубива грлица. Дознавши за место звано Парорија[14], и да је тамо себи саградио монашко пребивалиште велики човек Божји – господин Григорије Синаит[15] који својим поукама, речју и примером свога живота, свакодневно приводи душе Богу, преподобни Роман је сво време мислио на то како да отиде тамо, и обрете се крај тог светог оца. Ово сам лично чуо од њега када је једном о томе причао. Зато од тога времена он је телом био у Загори, а душом у пустињи Парорији. Но уважење и љубав његовог настојатеља према њему није му допуштала да то учини, јер је игуман много волео овог доброг подвижника Романа. То га је спречавало на неко време, јер није хтео да свога доброг игумана ожалости. Он се у себи борио са том мишљу, и нелагодно се осећао, јер једна постојана мисао разједа срце, како неко рече. Са временом ојача у њему још више та љубав за

отшелништвом, и пошто не могаше друкчије да ту ствар реши, он, искористи једну прилику и откри настојатељу своју намеру о опцелништву. Чувши то настојатељ се веома ожалости, јер је хтео да он буде заједно с њим кроз сав свој живот. Али, размисливши потом, њему дође мисао да је та Романова жеља од Бога. И он благослови Романа, помоли се за њега, снабде га за пут свим потребним па га отпусти. Тако преподобни Роман, узевши са собом и другог брата, свог друга и саподвижника по имену Илариона, отпутова, и они брзо стигоше у пустињу Парорију. Стигавши у манастир светог оца Синаитског, они се поклонеше том великом светитељу са дужном побожношћу и уважањем. Он их упита одакле су дошли, и ради кога су циља дошли код њега? Они му онда испричаше и објаснише све о себи, и рекоше да су дошли да се науче од њега духовном животу.

Велики подвижник примивши их са радошћу, и дознавши по Божјој благодати што обитаваше у њему, какве су свакога од њих моћи и расположење, даде свакоме одговарајуће послушање. Илариону, као слабијем, он нареди да врши лакша манастирска послушања, а снажнијем Роману она тежа и неугоднија. Јер баш у то време овај велики отац Григорије стројаше овај свој поменути манастир. Тада

сваки је могао видети Романа како трчи обављајући своја послушања: час доноси греде из шуме, час камење, час опет воду из реке која је текла испод манастира. Понекад је он и с кречом и водом правио малтер, понекад опет у кухињи и хлебарници служио; једном речју: беше он вредан радник у свим послушањима.

Прислуживао је он такође са умешношћу и болесницима као нико други, тако да је са служењем доносио болеснику, такорећи, и само здравље. Због тога су га сви волели и уважавали, јер је имао и смирење и љубав. Ценећи и хвалећи његово уважање према свима и његову мирољубивост, називали су га уместо Роман – „Добри Роман“ (καλὸς ῥόμανος).

Овај добри и племенити подвижник и по души и по телу, ревновао је у сваком служењу и послушању, имајући посебно одговарајуће расположење и љубав према оном великом светилнику –

Синаиту, старешини манастира, као што то веле и божанске речи, а особито оно што је написано у божанској Лествици: „Уколико расте вера у срцу, утолико и тело хита на послушање“ (гл. 4).

Или оно што вели свети Марко Подвижник:

„Господ је скривен у Својим заповестима, и онај ко жели да га нађе нека извршава заповести; извршујући их наћи ће и Њега у њима“ (гл. 191).

Но нека наша реч продужи даље казивање по

реду.

Када се завршавало подизање манастира сваки се од житеља манастира, по обичају, одмарао телесно у својој келији, а духовно се занимао онако како је свакоме настојатељ одредио. Видећи пак нашег Доброг Романа да је здрав по телу, или боље рећи по души, овај мудри наставник и познавалац божанских ствари одлучи да му да послушање које би одговарало намери и циљу овога борца и подвижника. Обратимо пажњу овде какав је био овај преподобни још у почетку свога монашког живљења, тј. подвижник трудољубив и богоугодан у сваком послушању. У манастиру Светог Синаита беше један врло стари монах, телесно болестан и с јаросним гневом. Њему због гневљивости нико од тамошњих монаха није могао угодити. Знајући то, а знајући умешно sluжење око болесника овога доброга Романа, и да нико други неће моћи као он послужити старцу, игуман, као велики Пастир, одреди преп. Романа да он прислужује болесном, гневљивом старцу. Од тада је сваки могао видети овога новог Акакија (из Лествице) како је великодушно подносио све грдње болесног старца, као што вели негде Лествичник истинским послушницима: „Испијај понижење и ругање свакодневно као воду живу“. Пошто овај

болесни старац, уз друге болести, имађаше и веома осетљив стомак, не могаше никакву другу храну лако примати осим рибе. Шта у том случају ради овај добри подвижник? Он изучи рибарску вештину, те је тако ноћу плео мреже, а дању је ловио рибе, и на тај начин набављао погодну храну за свога болесног старца. У остала доба године он је лако ловио рибу и брзо је успевао у томе, али је зими имао велике тешкоће, јер је тај крај бивао исувише хладан, да су се воде од великих мразева замрзавале као камен. Снег пак у томе крају често се и до априла, или још дуже није отапао, тако да околна језерска удубљења, која околници становници називаху вировима, беху потпуно залеђена од велике хладноће, те је било немогуће по њима тада ловити. Због ове невоље обојица њих беху у жалости: старац због лишавања рибље хране, а његов добри послушник због њега самог. Јер гледајући болесног старца како је туговао због тога, и сам састрадаваше њему као прави служитељ његов по Богу. Зато је са бригом размишљао и тражио на који би начин могао да улови рибу за старца. Но погледајте само какав је он за то начин пронашао, јер нужда нагони човека на проналаске, и на многе замисли покреће душу. За преподобног пак Романа ваља рећи да му је сам Бог тада дао знање, јер се он и

молио Богу за ту ствар. И шта је он урадио? Вртоглавица ме спопада и рука ми се тресе и не може да пише, а очи ми се пуне сузама, дивећи се подухвату овога подвижника. Јер он пронађе један начин који је недоступан многим ако не и свима: узевши лопату и чекић он сиђе на лед, разгрну лопатом снег лево и десно, разби лед чекићем, дрхтећи притом сав од зиме и цвокоћући зубима; затим улази у сам вир, и воду у дубини мути ногама, изгонећи на тај начин рибе из дубине ка површини, па онда брзо баца мрежу и тако их хвата. Зар није дакле био сличан овај вир овога мученика по својој вољи и савести са оним језером св. Четрдесет Мученика? Заиста јесте. А ако неко одговори и рече да овај добровољни мученик није тада и умро телесном смрћу као Четрдесеторица, ми бисмо таквима одговорили: да преподобни Роман није решио био да умре, не би сигурно ни улазио у залеђену воду. Јер то значи положити душу своју за ближњега свога (ср. Јн. 15, 13). Једном заповеди болесни старац преп. Роману да иде и улови рибу; притом му одреди време када се мора вратити. Међутим преподобни наишавши на добар и успешан лов, остаде тамо дуже него што му беше одређено. Када се потом он врати натраг, старац га веома нерасположено дочека, и поред тога што је овога пута

преподобни донео више риба него иначе. Штавише, старац га обасу многим грдњама, знајући за његову трпељивост и скрушено расположење душе. Пошто узе рибу, старац остави преподобнога напољу пред келијом сву ноћ. Те пак ноћи, пошто беше зимско доба, напада велики снег и покри преподобног Романа тако да се ујутру ни видео није од снега. Када ујутру други најђоше и разгрнуше снег, најђоше преподобног Романа под снегом скоро полумртвог. Овај подвиг раван је подвигу ловљења рибе у залеђеном виру.

Након извесног времена упокоји се болесни старац. А пре њега отиде ка Господу и сам велики светилник и општи отац свих: преподобни Григорије Синаит[16]. Тада је могао сваки видети преподобног Доброг Романа како силно плаче и тугује и ноћу и дању, јер није желео да живи и ради по својој вољи без подчињења другима. И он, тражећи нађе себи другог настојатеља, који живљаше у самоћи далеко од манастира, а код кога беше као послушник напред споменути Иларион, који је с њим заједно био дошао овамо. Сагнувши врат, он подчини себе овоме старцу, као што је то правило монашко; би му ропски послушан; и служаше га свом душом својом као што служаше и онога што се упокоји. Но овоме старцу није

било лако угодити. У то време страшна глад владала је у оном крају. А они су имали само нешто боба. Притом су их и разбојници нападали, узимали и то мало хране, па им и усијано гвожђе стављали на стомак. Због свега тога преподобни оци: Роман и Иларион са својим старцем одоше из Парорије и вратише се у Загору, и тамо се настанише и живљаху у месту званом Мокрин, удаљеном од Трнова дан хода.

Међутим, преп. Роман не остаде овде дуго. Из непознатих разлога он се удаљи у једно удаљено место у пустињи. Преп. Иларион остаде са старцем. Није прошло затим много времена а старац, пошто већ беше зашао у године, отпутова из овог живота ка Господу, Кога је волео и желео.

Дознавши за смрт Старца преп. Роман проливаше силне сузе. Онда оде на гроб свога старца, и ридаше силно што је напустио старца. И да га није препод. Иларион утешним речима убедио да се дигне са старчевог гроба, вероватно би се десило с њим исто што се десило оном лаву на гробу блаженог Герасима Јорданског. Уставши пак са гроба после многих умољавања од стране преподобног Илариона, Роман се баци пред Иларионове ноге и са многим сузама рече му: „Зато што сам

преступио заповест старчеву и удаљио се од заједничког живота с тобом, ево од данас теби ћу се подчињавати у Господу уместо покојном старцу“. А Иларион, знајући да је Роман већи од њега у врлинама, одбијаше то и не хтеде пристати. Но истински смирени Роман увераваше га говорећи: „Нећу се дићи са земље, ако ме не примиш да ти се од данас подчињавам у Господу“. Видећи на крају његово велико преклињање и такође његово велико смирење, Иларион пристаде и прими га. И од тада је сваки могао видети овог великог међу оцима подвижника како се подвизава као један обичан почетник и труди у сваком послушању. После овога ускоро њих двојица дознадоше да је пустиња Парорија опет мирна, јер је цар Александар[17] најстрожије запретио лоповима и разбојницима, који су имали обичај да наносе искушења слугама Божјим, и саопштио им да, ако не престану, казниће их отсецањем главе. Када ову благу вест преподобни оци проверише и утврдише да је тачна, напустише Загору и вратише се у Парорију, у своју омиљену пустињу и самоћу. То је било такво место да је и сам поглед на њега могао да изазове умиљење у богољубивим душама. Дошавши тамо, ова двојица подвижника настанише се врло брзо близу манастира великога Григорија Синаита и

келије себи тамо начинише.

У то време и ја, вели писац овог Житија, најбеднији међу монасима, дођох из Цариграда на то место, и, чувши за њихово врлинско живљење и савршено подвизавање, сагнух главу и подчиних се преподобном Илариону, којему је био подчињен и сам преподобни Роман.

Те године приближавала се свечестна и велика Четрдесетница, а беше обичај да у последњу недељу пред пост увече сви саподвижници једу заједно, а затим су се у току Поста сваки за себе повлачили у самоћу. То исто и ми тада учинисмо. Вечеравши заједно са старцем, ми добисмо од њега благослов и заповест да се сваки од нас повуче за себе и усами у своју келију и да тамо у самоћи проведе прву седмицу. А следеће суботе, додаде старац, то јест на празник Светог Теодора, састаћемо се опет заједно и обедоваћемо сви скупа скувавши и нешто мало јела ради телесног утешења. Као што рече наш настојатељ, преподобни Иларион, тако све тачно и би. Када се после тога поново скуписмо за трпезом и заједно јеђасмо, старац мени говораше и заповедаше шта је потребно учинити, а добри Роман сабрано и замишљено сеђаше и хране се не тако радо дотицаше, као неко који је из себе изашао и умом негде на другом месту борави. Затим он устаде иза

трапезе (јер га благодатни дар умиљења није без посла остављао) и отиде у своју келију будући већ сасвим готов да плаче. Ми га дуго очекивасмо, мислећи да је пошао по воду. Но пошто прође доста времена у том ишчекивању, ја по заповести старца устадох и пођох да га тражим. Бацивши погледе лево и десно и не могавши га наћи, ја отидох брзо у његову келију и ставши пред његовим вратима, – а Господ види да истину говорим, – чух га како плаче унутра као мајка која је сахранила јединца сина. Не усудивши се да закуцам на врата келије, вратих се са великим дивљењем натраг старцу. Када ме старац запита: „Где је брат“? ја му на то одговорих: „Ми, оче, једемо телесну храну, а он духовну“. Чувши то старац се замисли шта би та реч значила, а када му ја објасних шта сам својим ушима чуо, он се мало замисли у себи па ми рече: „Иди опет и позови га да се заједно утешимо, и затим устанемо“. По заповести старчевој ја брзо отидох у његову келију и дошавши пред њу опет послушних и, – о! чудесне ли благодати твоје, Христе, коју дајеш онима који Те се боје! – чух га опет где узноси плач и ридања већа него претходна. Закуцавши најзад руком на врата, он изиђе сав богоношен (ὁλως θεοφοροῦμενος); лице му беше светло, а образи поквашени сузама. И пре тога овај доброплачни

подвижник имађаше благодатни дар суза, мада делимично и површно; сада пак, и због многих трудова својих и због непрекословног послушања, а још уз то и због усиљеног поста целе седмице наишла је на њега благодат Пресветога Духа и даровала му овај богати дар, тако да он није само тихо плакао него и гласно ридао. И пошто он убриса лице своје марамицом, отидосмо старцу и, севши за трпезу, ја и старац узесмо нешто од постављених јела, да би природу тела мало поткрепили. Међутим, он ништа не узео. Јер он беше засићен не хлебом, како је речено (ср. Мт. 4, 4), већ од дара и благодати ових суза.

Од тога времена он замоли старца да начини себи келију на удаљености од нас око једну стадију у близини реке, да би тако и рибе ловио и доносио старцу. Јер и овај старац имађаше слаб стомак као и онај напредспоменути.

Дошавши на ово ново место и нашавши пустињу и самоћу коју је желео, овај доброплачни подвижник додавао је сада подвиг на подвиг и стицао све већи и већи дар суза. Колике ли је заиста потоке суза пролио овај светитељ, склон умиљењу више него ико други, и разговарајући у молитви сам са самим Богом и не будући ни од кога узнемираван! Јер ако молитвено тиховање у самоћи (ή ήσυχία) доноси

покајнички плач (το πένθος), као што нас уче божански Оци, плач са своје стране крштава човека и чини га безгрешним. Зар је потребно уопште и говорити какве и колике се он удостоји духовне трапезе од суза и разноврсне благодати Духа? Ум је наш у недоумици и језик у немогућности да изложи и исприча неизрециве ствари, но то знају из сопственог искуства искусни и подвижнички људи, макар ми и не могли да све то језиком искажемо. Мислите ли пак да је он, тамо живећи и рибе ловећи, јео нешто и сам од њих? Не, никако; него му је изузетно посао био да лови рибе и да их доноси своме старцу и оцу у Господу, пошто старац беше болестан; а он сам употребљавао само обичну храну.

Док смо ми тако живели, јави нам једнога дана писмом управник града Скопела[18], да се Агарјани спремају да дођу овде у лов на дивље животиње, те да би требало једно од двога да учинимо: или да се склонимо у кулу са монасима и тамо останемо, или да се удаљимо из тога места. То вам саветујем, писаше управник, старајући се за вашу корист и спокојство. Чувши за такву немилу вест ми се великом жалошћу испунисмо; сузе су нам навирале на очи, јер је требало да напустимо нашу омиљену пустињу. Због дуговремене навикнутости на

самоћу (а то знају они који су је окусили), беше нам немогуће да се настанимо заједно са монасима у манастирској кули, те зато и против воље напустисмо Парорију и вратисмо се опет у Загору. Нашавши наше пређашње келије у Мокри, настанисмо се у њима: старац наш преподобни Иларион и ја с њим на једном месту, а преподобни Ромило мало даље од нас на другом месту. Мислим да је то учинио, да би имао непрекидни подвиг плача, јер усамљеност, када бива с разумношћу и с узвишенијим божанским циљем, постаје родитељ плача. То најјасније показује и преподобни Роман о коме је овде реч. Коликогод сам пута к њему одлазио послом, по заповести старчевој, дошавши пред келију ја сам га увек чуо како рида и плаче. Овде он не проживе с нама дуго времена, јер се сталио сећао наше Парорије, и жељан пустињачке усамљености он напусти убрзо Загору и отиде у Парорију, не плашећи се тамошњих опасности. Јер љубав према пустињи учини да он презре и телесну опасност која му је тамо претила.

Дошавши тамо он зађе дубоко у планину, и сагради себи колибу, у којој се удостоји и велике схиме, при којој доби име Ромило. Ту је провео пет година одвојен од сваког општења с људима, осим што је каткад по потреби долазио у

манастир светог Синаита. Али ко може да искаже његове сузе и његов плач за све то време, или његове борбе с демонима и њихова застрашивања која је претрпео, као што нам је сам причао. Јер нам је блажени говорио да ван помоћи Божје нико који носи тело не може се борити са демонима. „Већ од самог почетка, говораше он нама, чим сам зашао у планину, многа су ми привиђења и застрашења причињавали демони из зависти, еда би ме на неки начин обманули и навели да отидем отуда. Некад су ми показивали светиљке, некад муње и громове, некад стварали силну буку, а понекад и заједничко подврискивање људско, при чему су још и планинске гудуре одјекивале двоструким подврискивањем, тако да бих ја помислио да и само дрвеће испушта гласове из себе. Но ја се именован Господњим противљах њима, као што вели Св. Писмо (Пс. 117, 10-12), и сва њихова застрашивања сматрах за дечије играчке. Међутим потомци Агарини много пута у ову гору долажаху и опкољаваху манастирску кулу гађајући монахе стрелама са земље, а већ су им били заробили сву стоку коју имађаху. Уплашени од тога, монаси напустише кулу, пошто је претходно запалише. Тада је и овај добри Ромило и против своје воље морао да напусти пустињу и да се врати у Загору. Тамо је он опет

саградио себи колибу у једном пустом месту. Но општи враг нашег спасења посеја у срца монаха, који живљаху у близини, завист према овом преподобном. Осетивши завист њихову светитељ одмах напусти тај крај и отиде у Свету Гору Атонску. Тамо он нађе многе свете монахе подвижнике, и особито монахе из свог народа, које он упути на пут спасења. К њему су тада почели долазити многи монаси, и то не само отшелници, него и они из општежића, јер је његова реч имала посебну благодат, пошто је био искусан у монашком животу од саме младости и имао дар да привуче на пут спасења оне који се са вером покају. Због тог долажења к њему многих монаха, дешавало се да је негодовао, јер је желео да мирно живи и да у самоћи општи са Богом. Тога ради он је често прелазио са места на место избегавајући метеж и бежећи од људске славе. Променивши тако и у Светој Гори много места, он на крају дође на брдо близу Свете и Велике Лавре, која се гора зваше Мелана. Тамо га нађох и ја убоги Григорије – вели писац житија, – који дођох из Загоре, баш у време када је преподобни подизао себи келију за обиталиште. Њему се ја онда са смирењен подчиних као духовном оцу.

У то време беше велика глад у том крају, и страховито оскуђевасмо у храни. У ово време

преп. Ромило још не добијаше помоћ од Свете Лавре, коју други називаху „браташтвом“ (ἀδελφάτων), јер је преподобни недавно био дошао на то место и беше многима непознат, непознат не по крајњој простоти и сиромаштву, него по врлинама које имађаше. Због те оскудице он посла неке да траже тамо-амо по Светој Гори, што за храну. Но они се вратише не нашавши ништа што нам је било потребно. Видећи то ја, сав испуњен скрушености и стида, рекох преподобноме: „Тешко мени несретноме, оче, што дођох твојој преподобности у време највеће оскудице, па је и сам чиним још већом“. На то ми он строго одговори. „Тешко твојој неверју, јадниче. Ја од све душе непоколебљиво верујем Господу нашем Исусу Христу да нас неће оставити незбринуте и лишене онога што нам је најнужније за тело“. Тако је овај непоколебљиви подвижник вере изобличио моје маловерје, а Бог и учини по вери верног слуге свога. Наиме, после два дана, посла он мене у манастир код једног његовог познаника ради неког посла. Када ја стигох у манастир и док очекивах дотичног монаха, дође преда ме један губави сиромах и рече ми: „Као што видим, брате, ти си тек сада дошао овде. Када затим он дознаде од мене подробније о нама, чувши да живим са неким старцем горе на брду Мелани,

рече ми опет: „Да случајно не оскудевате у хлебу?“ Видећи да је он веома сиромашан и губав ја му рекох: „Где ти тако сиромашан и болестан нађе хлебове“? Он ми рече: „Веруј ми, ја дођох овде да иштем мало свежега хлеба, јер сувих хлебова имам и више но што ми треба“. Пошто му ја затражих од тих хлебова, он оде и донесе ми пуну торбу, коју ја узех и трчећи узиђох на гору к преподобноме. И објасних му да хлебове добих од једног сиромаша и губавца. Тада старац подиже руке к небу, и узвикну: „Хвала ти, Боже, што си нам, не од богатих него од сиромашних, показао милости Твоје, да изобличиш маловерје наше“. Искористивши ту згодну прилику, он ме као отац поучи и укори за маловерје моје и тврдичлук.

Преподобни Ромило имађаше велику веру у Бога и свима подједнако отвараше своје милостиво срце; и то не само људима, него и птицама и бубама и зверима. Поред многих својих богоугодних дела, старац чињаше и ово: Ако би неко од монаха у Светој Гори зидао себи келију, и обратио се старцу за помоћ, он је слао мене са оваквим упутством: „У току ноћи све што најбоље имаш од јела ти скувај, јер дотични отац има потребу у нама да му дођемо и помогнемо у подизању келије“. Ја поступах по томе. И ујутро, узевши хлеб и вино и скувано јело и воће ми

одлажасмо заједно к оцу који нас је био позвао. Тада је сваки могао видети како овај преподобни, као неки младић, ради заједно са другима, и то све до вечера, када смо се уморни од труда враћали у своју келију.

Старац је био неуморан у поукама. К њему су почели долазити монаси Свете Горе ради поуке.

Јер као што магнет привлачи к себи гвожђе, тако и реч његова и пријатна беседа привлачаше душе људске; и од тих његових поука следила је и ученицима његовим не мала корист душевна. Ко год је имао било какву страст душевну, после разговора са њим брзо се исцељивао. Често сам виђао многе од оних који су му долазили снуждени, суви, груби, како су, после његове умилне и благодатне поуке одлазили светлога лица и радосне душе. Ево неке од старчевих поука.

„Браћо моја и оци, говораше старац, чувајмо савест своју чисту према ближњима нашим; чувајмо срце своје чисто од нечистих помисли, које обично прљају јадну душу. То пак нећемо успети да стекнемо ако не држимо у природном стању три дела душе наше: ум, вољу и осећање. Ово троје Свеблагих Бог је ставио у људску душу као утврђења, да би човек, служећи се њима природно и како је Богу угодно, мирно и бестрасно проводио свој живот; као што су нас и

Свети Оци наши, својим богомудрим учењем и још више својим богоугодним животом, томе научили. Гнев ума твог нека ти буде једино против змије (=ђавола), због које си и пао у почетку. Воља твоја нека се свецела усмери ка Богу, не на нешто друго обманљиво и преварљиво. Ум твој нека стоји изнад свега, и нека оно што је боље не бива подчињено ономе што је горе. Када дакле вољу и гнев наоружамо против духовних непријатеља наших, тј. против демона и страсти, и против свих који се противе нашем спасењу, онда ми тај део душе и држимо у његовом природном стању, јер тада управо можемо да љубимо Бога из све душе своје и ближњег свог. Када пак одржавамо осећајни део душе у природном стању, како нам га је дао Бог, тада желимо вечна блага која око не виде, и ухо не чу, и на срце човеку не дође, која блага Бог уготови онима који Га љубе (1. Кор. 2, 9), ради којих добара са радошћу подносимо сваки труд тела и душе творећи врлине, као што су: пост, бдење, сиромаштвољубље, чистоту тела, непрекидну молитву; једном речју: даноноћно творећи све оно што доприноси спасењу душе. Када пак вољу своју употребљавамо противприродно, онда се, као што вели Св. Писмо, понашамо као неразумне животиње, (ср. Псал. 48, 13). Онда желимо земаљске и

пропадљиве ствари: уживање, славу, злато, сребро, нечистоту, и томе слично. Ум пак, дат нам је од Бога да влада и надзирава над свим. Ако он чува дани нам од Бога дар (то хάρюма) боголикости и богоподобности, онда човек проводи свој живот у непрестаном размишљању о добру; пева Богу и моли се; изучава и чита закон Господњи, и у том закону налази му се воља дан и ноћ (ср. Пс. 1, 2). Ако ли пак човек ум свој одврати од добра, онда се испуњује страховитим безумљем. Тада човеком овлада: многоговорљивост, клеветање, срамне речи, и свако друго грешно дело, макар се њему по неосетљивости и чинило да он ходи безгрешно. Ко дакле та три дела душе, као што рекосмо, има у природном стању (κατὰ φύσιν), тај је стекао чисту и здраву савест, која му као природни закон дат човеку још од почетка, указује на добро и зло, и саветује му да се држи добра, а да зло избегава. Зато што смо ми људи разумна и и са слободном вољом бића, бићемо за добро награђени, а за зло праведно осуђени“.

Још свети старац говораше монасима: „Кад одете у келију неког свог пријатеља (монаха) и нађете врата отворена, немојте одмах улазити, него по обичају прво закуцајте споља, па када вас домаћин позове онда уђите. Кад пак уђете и седнете немојте гледати лево и десно желећи да

дознате шта има у келији, него оборивши главу и очи к земљи, разговарајте са домаћином. Ако ли у келији видите неку забелешку где лежи, немојте је узети да читате, било да је домаћин присутан или отсутан, јер је то неваспитање и несавесност. Исто тако, ако видите тамо књигу где лежи, немојте је сами одмах отворати, него питајте прво онога коме припада, па ако он дозволи онда је отворите. А ако желиш да још боље поступиш, онда немој уопште ни да питаш да је отвориш, осим ако ти сам домаћин то не каже. Ако ти пријатељ повери кесу са златом или сребром да му причуваш, не покушавај да је отвориш и видиш колико новца има, нити завлачи руку своју унутра да се дотакнеш онога што је унутра, јер, то је неваспитање и штетно је по душу, јер од тога долазимо и до крађе. Ако нађете неку ствар вашег ближњег изгубљену у манастиру или на путу, или чак у пустом месту, немојте то задржати за своју употребу, него је одмах предајте њеном власнику, иначе ће се у часу смрти то сматрати као крађа“.

Једанпут ме свети старац мој посла једноме старцу да заиштем од њега књигу и донесем му. Ја одох, добих књигу, и при повратку уморан седох, отворих књигу и одмах нађох место које је и мој старац хтео да прочита. Пошто прочитах то место, ја затворих књигу и донесох је старцу.

Узевши је у руке он је отвори и преврташе је тамо-амо да нађе оно место, али га не могаше наћи. Тада му ја рекох: „Које место тражиш, оче, у тој књизи?“ Када дознадох од њега да је то баш оно које ја успут бејох нашао и прочитао, рекох му: „Ако ми дозволиш, ја ћу га наћи“. А он ми рече: „Покажи“. Узевши књигу ја у њој нађох оно место које је он хтео прочитати, и показах му га. На то ме он строго погледа, па ми рече: „Откуда ти знаш да се то место налази у тој књизи?“ Већ од самог погледа светог старца ја схватих свој преступ и падох пред ноге његове тражећи опроштај, и исповедих оцу како ми се то десило. Он ме за то поче грдити, говорећи: „Како си се, несрећниче, усудио да отвориш моју келијицу и мој сандук и да погледаш оно што се тамо налази? Одлази од мене; ја нећу да имам таквог ученика који следује својим помислима, а не следује за мојом вољом“. Лежећи прострт пред његовим ногама и говорећи му: „Опрости ми“! он ми једва даде опроштај, и то не без епитимије: да испуним велико правило. Тако је он знао да води бригу о себи потчињенима и да се на много начина стара о спасењу својих послушника. А ученику, кога је неки старац слао светом Ромилу на поуку, он је говорио: „Брате мој љубљени, пут којим си пошао апостолски је пут. Какву су дакле апостоли имали побожност и

поштовање према Господу и Богу нашем Исусу Христу, то и сваки од нас треба да има према своме духовном оцу, одричући се једном за свагда своје воље, као што нас је сам Господ научио: „Сиђох с неба, не да чиним вољу своју, него вољу Оца који ме посла“ (Јн. 6, 38). Научени од Њега апостоли му нису одговарали, нити противуречили; нису ишли за својом вољом и мислима, Него су се покоравали заповести и вољи Учитељевој, те су зато с правом чули од Њега оне речи: „Где сам ја онде и слуга мој нека буде“ (Јн. 12, 26). И заиста, они се нису преварили у својој нади. Зато ти могу рећи са смелошћу да и сваки од нас, који паметно претрпи отсецање своје воље, и подноси са смирењем и самоуковавањем и непротивречењем грдње и карања свога духовног оца, не осуђујући га ни најмање, – биће увенчан са светим апостолима и радоваће се у Христу у бесконачне векове“.

Испричаћемо овде још један користан за душу догађај. Беше неки старац, који живљаше испод нас на удаљености од једне стадије, и који још имађаше страст гњева, мада беше борац и ревностан подвижник. Није се томе чудити. Тај старац имађаше ученика, послушног у свему и готовог на послушање и служење старцу, али не могаше подносити строгост старчеву, и зато

хтеде много пута да побегне од старца. Када је старац примећивао брата да има такве мисли, узимао га је и долазио је с њим преп. Ромилу. А овај, по моћи даној му од Бога за поучавање и утврђивање искушаваних од добромрзца врага, чинио је то увек, издвајајући свакога од њих насамо, давао је потребне савете и поуке, и тиме им давао свеоружје Божје за победу над ђаволом. Старцу он говораше. „Не треба, оче и брате у Господу, да тако строго и грубо поступаш са братом, него у строгости да показујеш и кротост и снисходљивост“, и још много таквих речи. Слушајући га онај старац му обећаваше да ће се држати његових савета, но побеђиван од природе опет се враћао на исту строгост. Тако исто саветоваше он и младића као што треба. И говораше му: „Немој да се усуђујеш да напустиш овога старца, да те не би снашло веће искушење. Јер они који отступају од подчињавања, падају у прелест вражију. Уосталом, ускоро ћеш или ти или старац умрети, и онда ће ти пропасти сви твоји подвизи. Ако ли до краја останеш уз старца, бићеш увенчан са мученицима, и са анђелима ћеш ликовати, радујући се с њима у бескрајне векове“.

Саслушавши то ученик је одлазио радујући се и обећавајући да ће остати уз старца, што се стварно и збило.

Овај млади брат имађаше послушање од свог духовног оца да трипут недељно: угорком, четвртком и суботом, помаже братији при мешењу хлеба. Ради тога је он одлазио у манастир, и по извршеном послушању враћао се и доносио старцу свеже хлебове. Овога пута млади брат оде на Велику Среду увече, да би помогао мешењу хлеба на Велики Четвртак ујутру. Беше уз то добио и благослов од свога старца, да остане и на Божанској Литургији до краја и да се причести божанским тајнама, па да се онда врати. Како је старац наредио тако је и било. Пошто се сврши Божанска Литургија и брат се причести божанским тајнама, пође он у хлебарницу да по обичају узме хлебове. Док он тражаше хлебове, њега одједном спопаде силна ватра, од које он и сконча истога часа. Оци манастирски узеше га, опеваше и ускоро са чашћу погребеше. Дознавши за то, старац стаде силно плакати и ридати. И све тако до саме смрти своје. И као старац светог Акакија из Лествице, он говораше: „Опростите ми, јер ја изврших убиство“. Неиспитани су судови Божји у примеру спасења ове двојице. Јер онај брат, пошто се причести божанским тајнама, отиде одмах ка Господу у онај свечасни и велики дан; а старац до саме смрти не престаде плакати, тако да му је после гроб одавао неки благоухани

мирис.

Пошто преподобном Ромилу долажаше све више и више монаха, жељних савета и поуке, свети старац се поче жалостити и негодовати, јер су га ометали у његовом духовном стајању пред Богом. Зато једног дана он ми рече: „Брате, отиди у подножје Атоса са северне стране и разгледај добро, не би ли нашао неко равно место да тамо начинимо себи обиталиште, и тако се ослободим посетилаца, који ми, као што видиш, не дају мира“. Ја отидох и, пошто добро размотрих, нађох место погодно за подизање келија, које имађаше и један извор у близини са врло чистом водом. Убрзо затим ми пређосмо тамо и на брзину подигосмо келију уз помоћ неке браће која су била искусна у томе послу. Настанивши се тамо, старац неко време молитвено тиховаше у самоћи. Али људи опет ускоро дознаше за његово обиталиште и стадоше опет долазити к њему. По оној речи Спасовој: „Не може се град сакрити кад на гори стоји“. (Мт. 5, 14). Јер гора и јесте велика висина врлина, са које сијају попут светлости они који су се успели на ту висину. Тако се и на преп. Ромилу испуни она реч, која каже: „Колико неко избегава славу људску, утолико сама слава иде за њим“.

Не прође затим много времена а Агарјани убише

оног најхришћанскијег владара, деспота Угљешу[19], што изазва велики метеж и страхом испуни све монахе у Светој Гори, особито оне усамљене и оне који у пустим местима живљаху. Због тога су многи отшелници тада напустили Свету Гору. Потстрекнут од њих и свети Ромило напусти Свету Гору и оде у непознато место, звано Авлона[20]. Но и овде се овом праведнику не оствари жељени циљ. Јер уколико је он више желео да светлост свога живљења у Богу сакрије под суд смиреноумља, утолико га је Бог стављао на већи светњак да светли свима (ср. Мт. 5, 16). Јер је речено „Нека се светли видели ваше пред људима, да виде ваша добра дела и славе Оца вашег који је на небесима“ (Мт. 5, 16). И тамо почеше к њему долазити многи житељи тога краја и од монаха и од мирјана, желећи да чују његове речи, пошто беху као овце без пастира (ср. Мт. 9, 36).

Живећи у том месту светом Ромилу дође помисао да оде одатле. Међутим он не хтеде да се одмах поведе за сопственом помишљу, док не запита неког другог старца и преко њега дозна вољу Божју. Пошто дознаде за једног од светогорских стараца у Цариграду, у којег имађаше поверење и духовну љубав, он посла к њему једног од својих ученика са писмом, у коме писаше: „Пошто ми, свети оче, помисао не да да

останем овде, него ми вели или да се вратим у Свету Гору, или да идем другде, од тога двога, куда ми то заповедаш да одем? Молим те да ми одговориш, јер те са вером питама“. Примивши писмо и прочитавши га, дотични старац му одговори овако: „Пошто си ме запитао са вером, чини ми се да је боље да одеш на неко друго место, где те Бог упути, а не у Свету Гору“. Добивши такав савет од старца, свети Ромило оде из Авлоне и са својим ученицима дође у Србију, у место звано Раваница[21], где беше манастир Пресвете Владичице наше Богородице, близу којег се и настани. Не проживевши тамо много времена, овај преподобни остави земљу и земаљско и оде у небеска насеља, предајући своју блажену душу у руке Божје. Његов гроб у који га погребеше, одаваше велики благоухани мирис[22]. Писац овог Житија вели: Богољубива и спасоносна дела светог Ромила, од почетка његовог удаљења из сујетног света па до одласка са Свете Горе ја, бедни и недостојни његов ученик, по својој моћи описах ради користи читалаца. Дела пак и чудеса његова после блаженог му упокојења видели су лично људи богољубиви и истинољубиви, који су одлазили на његов гроб. Они сами тврде да су видели где он, по сили коју му је Бог дао, изгони демоне из

људи; кроз повраћање вади змије из утробе њихове; хроне исцељује, и слепима враћа очни вид. Једном речју: благодат да исцељује сваку болест и сваку страст он је добио од Бога, Кога је за живота толико угодио. Јер тако Господ прославља оне који Му из све душе служе и славе Га.

Али, о, Оче отаца, украсе подвижника, надахнитељу монаха и најлепши плоде пустиње; врхунче молитвеног самовања и велики подвижниче плача; видиоче божанских ствари и велики чудотворче, моли се свагда као најистинскији слуга и пријатељ Божји за сав христомени народ, и за ово твоје стадо^[23] где се налазе твоје чесне мошти; за све оне који живе овде и за све који служе око твог божанственог Кивота. Још се моли, преклињем те, за мене твог недостојног слугу; и ако сам те као човек у нечему ожалостио, опрости ми, и снисходљив буди као подражавалац Човекољубивог и милостивог Бога. Још се моли и за све оне који су телесно служили твоје величанство, еда би твојим посредовањем и богопријатним молитвама нашли милост и благонаклоност у Христа Бога нашег, Којему приличи свака слава, част и поклоњење, са беспочетним Његовим Оцем и Пресветим и

Благим и Животворним Његовим Духом, сада и увек и у векове векова, амин.

НАПОМЕНЕ:

[13]Житије преподобног Ромила Раваничког написао је његов ученик монах Григорије, родом из Цариграда. Житије у грчком оригиналу (а постоји и стари србуљски превод) објавио је, из рукописа бр. 73. манастира Дохијара из Свете Горе, боландиста F. Halkin, у часопису „Byzantion“, т. 31 (1961), стр. 114-145, одакле га и преведосмо.

[14]Парорија, место на граници између тадашње Бугарске и Византијске државе.

[15]Свети Григорије, монах са Синајске Горе, дошао на Балкан у првим деценијама 14. века и био по разним местима учитељ и наставник истинског монашког духовног живота и исихастичког подвижништва. Многи српски монаси тог времена били су његови ученици. Слави се 7. априла и 8. августа.

[16]Св. Григорије Синаит упокојио се 27. новембра 1346. г.

[17]Бугарски цар Иван (или Јован) Александар владао Бугарском државом од 1331. до 1371. г.

[18]Византијско утврђење у источној Тракији, близу данашњег Лозенграда.

[19]Српски деспот Јован Угљеша, после распада Душановог царства владао у Македонији, са престоницом у граду Серу. Погинуо са својим братом Вукашином у битци са Турцима на реци Марици, 26. септ. 1371. г.

[20]То беше град Валона у данашњој Албанији, на обали Јадранског Мора.

[21]Српски манастир Раваница код Ћуприје; подигао га од 1375-81. г. свети цар Лазар. У њему и данас, с јужне стране припрате, почивају чудотворне мошти светог Ромила. Од ученика светог Ромила, који су са дошли у Србију, многи су се такође прославили светошћу. Они су у Србији познати као „Синаити“.

[22]Свети Ромило се упокојио око 1376. године.

[23]Мисли се на монахе у Раваници.

